

DOKUMENTARFILM, OMVISNINGER OG FOTOGRAFI

Dansk Jødisk Museum markerer 40-året for de polske jøders ankomst med en uge, hvor museet omdannes til et rum for billeder, ord og historier om de polske jøder og deres efterkommere i Danmark.

FILMENE

Hanoshrim (Marian Hirschorn. 1984. 39 min.)

I en ejendom på Blegdamsvej bor en række ældre polske jøder, som kom til Danmark omkring 1969. Filmen giver et følsomt indblik i den ensomhed, der følger med livet i et land, man ikke kender.

Kredens (Jacob Dammas. 2007. 26 min.)

Et sted i Polen står en 150 kg. tung skænk - en credenza. Skænken stod i filmskaberens Jacob Dammas' mors hjem indtil familien måtte flygte til Danmark. Trods sin mors formaninger om at lade historien ligge, rejser Dammas tilbage til Polen for at opspore det gamle møbel. Kredens er en tragikomisk film om et forsøg på at rekonstruere en tabt familiehistorie.

Jeg vil bo i Danmark (Wladyslaw Forbert. 1970. 13 min)

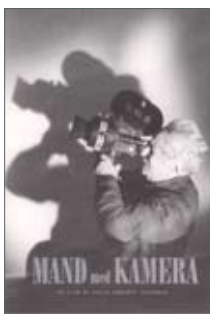
Al denne frihed: bugnende butikshylder, porno på gadeplan og revolution til beatrytmer – det er det Danmark, den polske filmskaber Wladyslaw Forbert ser, da han kommer til København i 1969. Med et skarpt blik skildres Danmark anno 1970, som det så ud gennem øjne, der har oplevet den anden side af jerntæppet.

Mand med kamera

(Katia Forbert Petersen. 1995. 57 min)

'I tre generationer har filmkameraet været forbundet med vores familie. Denne måde at betragte verden på er blevet noget eksistentielt for os. Det har styrket og hjulpet os med at overleve'. Sådan indleder Katia Forbert Petersen sit portræt af sin far, fotografen og filmskaberens Wladyslaw Forbert, der har oplevet det 20. århundredes grusomme begivenheder på tættest hold, inden han i 1969 flygtede til Danmark.

April 2009 © Dansk Jødisk Museum

DANSK JØDISK MUSEUM UDSTILLING

Proviantspassagen 6
1218 København K

For helligdage og entréoplysninger,
se museets hjemmeside www.jewmus.dk

PROGRAM

DOKUMENTARFILM

Weekenden d. 10.-11. oktober og weekenden d. 17.-18. oktober,
åbningstid 12-17

- 12.15 "Hanoshrim"
- 14.00 "Jeg vil bo i Danmark"
- 14.30 "Mand med kamera"
- 16.00 "Kredens"

Tirsdag d. 13. oktober til fredag d. 16. oktober,
åbningstid 13-16

- 13.00 "Hanoshrim"
- 13.45 "Jeg vil bo i Danmark"
- 14.15 "Mand med kamera"
- 15.15 "Kredens"

OMVISNINGER

- Søndag d. 11. oktober: Kl. 13: Kastebold i Den Kolde Krig: De polsk-jødiske flygtninge, v. museumsinspektør, cand.mag. Bjarke Følner
- Søndag d. 18. oktober: Kl. 13: De polske flygtninge og dansk presse v. cand.mag. Rikke Smedegaard.

Hele ugen kan de polsk-jødiske flygtnings egne fotos opleves som projektioner på museets vægge.

Tak til Marian Hirschorn, Sofia Petring og Henia Vrazda for det gode samarbejde omkring arrangementet og hjælp til indsamling af materialer.

RAW:DK

JUBILÆUM FOR DE POLSKE JØDERS ANKOMST TIL DANMARK
FLYGTNINGENE FRA '69

DANSK JØDISK MUSEUM
THE DANISH JEWISH MUSEUM

HVORFOR FLYGTEDE DE?

I slutningen af 1960'erne var den sovjetkontrollerede regering i Polen under pres. Utilfredsheden med styrets censur

og magtudøvelse var stor i befolkningen. Efter Seksdageskrigen i 1967 jublede mange polakker over Israels sejr over nabolandene, som havde kæmpet med sovjetiske våben. I jublen over Sovjets

I perioden 1969-1973 flygtede knap 3.000 jøder fra det kommunistiske Polen til Danmark.

indirekte nederlag lå en slet skjult kritik af det kommunistiske magtapparat. Som modreaktion iværksatte Sovjet en anti-jødisk kampagne, og i Polen fulgte regeringschef Władysław Gomułka op med en radiotale, hvor han angreb landets jøder og kaldte dem en "femte kolonne", der i ledtog med vestlige kapitalister ønskede at skade Polen.

I foråret 1968 intensiveredes den antijødiske propaganda, da den polske regering efter store studenterdemonstrationer forsøgte at fremstille urolighederne som resultatet af et 'zionistisk komplot'. Både de jøder, der tilhørte partiet, og de der ikke gjorde, blev fyret og chikaneret med direkte opfordringer til at forlade Polen. Mange blev tvunget til at betale for istandsættelse af de lejligheder, de måtte forlade, og ved afrejsen blev alle jøder tvunget til at underskrive et dokument, hvori de skulle erklære sig som zionister og frasi sig deres polske statsborgerskab. Flugten blev iscenesat som frivillig emigration, men i praksis blev de polske jøder fordrevet.

HVOR KOM DE FRA?

Flygtningene forlod et land, hvis jødiske historie går mere end 1.000 år tilbage. Polen blev i middelalderen kendt som *paradisus iudaerum* (jødernes paradys) og landet blev med tiden hjemsted for et af verdens største jødiske samfund og et centrum for jødisk kultur. Op til 2. Verdenskrig boede der over 3 millioner jøder i Polen, men efter Holocaust var der kun ca. 250.000 tilbage. I kølvandet på krigen fandt spredte jødeforfølgelser sted, og mange af de overlevende valgte at emigrere til andre lande. Der var derfor kun ca. 40.000 jøder tilbage i Polen, da den antijødiske kampagne i slutningen af 1960'erne sendte langt de fleste på flugt.

HVEM VAR DE?

Mange af flygtningene kunne spore deres familiehistorie i Polen mange hundrede år tilbage, og havde frem til flugten følt sig fuldt ud lige så polske, som andre polakker. Blandt de ældste flygtninge var der flere, som efter 2. Verdenskrig havde tjent det kommunistiske styre i håb om at være med til at skabe et nyt og socialt retfærdigt Polen uden jødeforfølgelser. Men de fleste indså hurtigt, at de ofte måtte skjule deres jødiske baggrund for at undgå diskrimination fra selvsamme styre. Nogle skjulte endda deres identitet overfor deres egne børn – og børnene opdagede i flere tilfælde først deres jødiske ophav, da den antisemitiske politik også ramte deres familie.

HVORDAN BLEV DE MODTAGET?

Danmark førte en liberal politik overfor de polsk-jødiske flygtninge, og der var bred politisk enighed om, at Danmark burde hjælpe. Der blev ikke sorteret i flygtningene, som fik opholdstilladelse og arbejdstilladelse. Flygtningestrømmen var størst i 1969 og stillede store krav til Dansk Flygtningehjælp, som siden ankomsten af koldkrigsflygtninge fra Ungarn i 1956, kun havde været vant til at modtage ca. 100 flygtninge om året.

EN NÆSTEN UKENDT HISTORIE

I den polske regerings propaganda hed det, at flygtningene forlod Polen frivilligt for at tage til Israel. Den danske regering frygtede derfor, at alt for stor opmærksomhed på de virkelige forhold ville skabe en unødigt konflikt, som kunne risikere at gå ud over de flygtninge, som endnu ventede på at forlade Polen.

Derfor blev de danske medier bedt om at undgå offentlig omtale af flygtningenes ankomst og bortset fra enkelte undtagelser, blev flygtningene derfor først omtalt efter november 1969. Dette kan være én af årsagerne til, at kendskabet til flygtningenes historie helt op til i dag har været meget begrænset. Dansk Jødisk Museum er i færd med at indsamle yderligere dokumentation af dette nyere kapitel i dansk jødisk historie og hører meget gerne fra personer, som måtte ligge inde med relevante fotografier, genstande, arkivalier og andet materiale.

ER DET SÅDAN I DANMARK?

Efter ankomsten kunne de polske jøder nyde friheden i et vestligt velfærdssamfund, men mange var desillusionerede og nærede dyb mistillid til alle autoriteter. Da de første 300 flygtninge blev indkvarteret på flygtningeskibet Skt. Lawrence i Københavns Havn gik der snart rygter blandt flygtningene om, at skibet ville sejle dem tilbage til Polen. Og da Dansk Flygtningehjælp efterhånden kunne tilbyde bedre indkvartering på hoteller, var det kun få, der i starten var interesserede. Erfaringen fra Polen var, at lidt for gode tilbud typisk blev brugt, når myndighederne ville lokke én i en fælde.

Også andre forskelle mellem det fattige kommunistiske Polen og velfærds-Danmark overraskede. I Danmark lod grønthandlere deres varer stå frit fremme på fortovet! Flygtningene var også overraskede over mødet med den del af ungdomskulturen i Danmark, som var fascineret af den kommunistiske ideologi og hyldede Che Guevara og Mao som revolutionshelte. De jødiske flygtninges erfaringer med kommunismen passede ikke godt med tidsånden omkring studenteroprøret i Danmark.

Det var de yngre flygtninge, som hurtigst fandt sig tilrette i Danmark, og mange blev efterhånden dansk gift. Blandt de ældre flygtninge var desillusion og ensomhed et hyppigere fænomen i de første år. Mødet mellem det jødiske samfund i Danmark og de nytilkomne flygtninge eksponerede forskelle i, hvad det vil sige at være jøde. For mange af flygtningene var det vigtigt at etablere et

selvstændigt kulturelt netværk og snart efter ankomsten blev der oprettet flere foreninger, som siden har arrangeret sociale og kulturelle arrangementer med udgangspunkt i de fælles minder fra Polen og livet som polsk-jødisk indvandrer i Danmark.